

Right to Reservation in Promotions for PwDs

पीडब्ल्यूडीसाठी पदोन्नतीमध्ये आरक्षणाचा अधिकार

भारतीय सर्वोच्च न्यायालयाने अलीकडेच असे म्हटले आहे की शारीरिक अपंग व्यक्तींना पदोन्नतीमध्येही आरक्षणाचा अधिकार आहे.

- अपंग विशिष्ट व्यक्ती जेव्हा सामान्य वर्गात भरती झाली किंवा रोजगार मिळाल्यानंतर अक्षमता विकसित झाली तरीही तिला पदोन्नतीसाठी आरक्षणाचा फायदा घेऊ शकते.

मुख्य मुद्दे

- प्रकरणाबद्दल:
 - हे प्रकरण अपंग व्यक्ती (समान संधी, हक्क संरक्षण आणि पूर्ण सहभाग) कायदा, 1995 अंतर्गत दाव्यावर आधारित होते.
 - या कायद्याची जागा आता अपंग व्यक्ती ंचे हक्क कायदा २०१६ ने घेतली आहे.
 - केरळ प्रशासकीय न्यायाधिकरणाने अर्जदाराची याचिका फेटाळून लावत म्हटले आहे की, केरळ राज्यातील भरतीचा नियम, सर्वसाधारण नियम आणि सरकारने १९९५ च्या कायद्याच्या कलम ३२ अन्वये जारी केलेल्या इतर आदेशांमध्ये पदोन्नतीमध्ये कोणत्याही आरक्षणाची तरतूद नाही.
 - केरळ उच्च न्यायालयाने केरळ प्रशासकीय न्यायाधिकरणाचा निर्णय बाजूला ठेवला.
- निर्णयाचे महत्त्व:
 - १९९५ च्या कायद्यात पदोन्नतीतील आरक्षणाचा अधिकार मान्य आहे.
 - १९९५ च्या कायद्याच्या कलम ३२ नुसार आरक्षणासाठी पदांची रिक्तता माहिती करणे ही नियुक्तीची पूर्वअट आहे; परंतु पदांची रिक्तता नकार देऊन नियुक्ती थांबवू शकत नाही.
 - भरती नियमांमध्ये आरक्षणाची तरतूद नसल्यामुळे पीडब्ल्यूडीच्या अधिकाराचा पराभव होणार नाही कारण कायद्यातून असा अधिकार वाहतो.
 - मुळात पीडब्ल्यूडी कोट्यात व्यक्तीची नेमणूक झाली नसली तरी पदोन्नतीचे आरक्षण पीडब्ल्यूडीला दिले जाऊ शकते.
 - शिवाय, अपंग व्यक्तींना समान संधी देण्याची जबाबदारी भरतीच्या वेळी त्यांना आरक्षण देण्यावर संपत नाही.

- वैधानिक आदेशात पदोन्नतीसह कारकीर्दीच्या प्रगतीसाठी समान संधी ची तरतूद आहे.
 - अशा प्रकारे, जर पीडब्ल्यूडीला पदोन्नती नाकारली गेली आणि असे आरक्षण सेवेत समाविष्ट होण्याच्या सुरुवातीच्या टप्प्यापुरते मर्यादित असेल तर ते वैधानिक आदेशनास नकार देईल.
 - यामुळे प्रत्यक्षात अपंगांना परिणामी नैराश्यआले.
- अपंग व्यक्तींचा हक्क कायदा 2016:
 - हे युनायटेड नॅशनल कन्व्हेन्शन ऑन द राइट्स ऑफ डिसेबिलिटीज (यूएनसीआरपीडी)च्या जबाबदाऱ्या पूर्ण करते, ज्यावर भारत स्वाक्षरी करणारा आहे.
 - अपंगत्वाची व्याख्या विकसित होत असलेल्या आणि गतिमान संकल्पनेवर आधारित केली गेली आहे.
 - अपंगत्वाचे प्रकार ७ वरून २१ करण्यात आले आहेत.
 - या कायद्यात मानसिक आजार, ऑटिझम, स्पेक्ट्रम डिसऑर्डर, सेरेब्रल पाल्सी, मस्क्युलर डिस्ट्रोफी, क्रॉनिक न्यूरोलॉजिकल परिस्थिती, भाषण आणि भाषेचे अपंगत्व, थॅलेसेमिया, हिमोफिलिया, सिकल सेल आजार, कर्णबधिर अंधत्व, अॅसिड हल्ल्यातील बळी आणि पार्किन्सन आजार ासह अनेक अपंगत्व जोडले गेले ज्याकडे पूर्वीच्या कृतीत मोठ्या प्रमाणात दुर्लक्ष केले गेले.
 - याशिवाय, विशिष्ट अपंगत्वाच्या इतर कोणत्याही श्रेणीला सूचित करण्याचे अधिकार सरकारला देण्यात आले आहेत.
 - हे अपंग लोकांना सरकारी नोकऱ्यांमध्ये 3% वरून 4% आणि उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये 3% वरून 5% पर्यंत आरक्षणाचे प्रमाण वाढवते.
 - ६ ते १८ वर्षे वयोगटातील बेंचमार्क अपंगत्व असलेल्या प्रत्येक मुलाला मोफत शिक्षणाचा अधिकार असेल.
 - सरकारी अनुदानित शैक्षणिक संस्था तसेच सरकार मान्यताप्राप्त संस्थांना सर्वसमावेशक शिक्षण द्यावे लागेल.

- सुलभ भारत मोहिमेसह निर्धारित मुदतीत सार्वजनिक इमारतींमध्ये प्रवेश क्षमता सुनिश्चित करण्यासाठी तणाव देण्यात आला आहे.
 - अपंग व्यक्तींचे मुख्य आयुक्त आणि राज्य आयुक्त या कायद्याच्या अंमलबजावणीवर देखरेख ठेवून नियामक संस्था आणि तक्रार निवारण एजन्सी म्हणून काम करतील.
 - अपंग व्यक्तींना आर्थिक मदत देण्यासाठी स्वतंत्र राष्ट्रीय आणि राज्य निधी तयार केला जाईल.
- भारतातील अपंगांसाठी घटनात्मक चौकट:
- राज्य धोरणाच्या निर्देशतत्वांच्या (डीपीएसपी) कलम ४१ मध्ये असे म्हटले आहे की, राज्य आपल्या आर्थिक क्षमता आणि विकासाच्या मर्यादित बेरोजगारी, वृद्धापकाळ, आजारपण आणि अपंगतेच्या बाबतीत काम करण्याचा, शिक्षणाचा आणि सार्वजनिक मदतीसाठी प्रभावी तरतूद करेल.
 - राज्य विषय : 'अपंग आणि बेरोजगारांना दिलासा' हा विषय घटनेच्या सातव्या अनुसूचीच्या राज्य यादीत नमूद करण्यात आला आहे.

the_thinking_tree3
THRIVING FOR SUSTAINABLE FUTURE